

ORIGINAL RESEARCH PAPER

The influence of the levels of lifestyle meaning factors on the organization of dwelling environments, a case study of a rural residential environment

Mohsen Afshari^{1,*}

¹ Assistant Professor, School of Architecture and Urban Planning, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran.

ARTICLE INFO

Article History:

Received	2020/08/17
Revised	2020/10/09
Accepted	2020/12/25
Available Online	2022/09/22

Keywords:

Dwelling
Lifestyle
Environment Organization
Meaning Levels

Use your device to scan
and read the article online

Number of References

39

Number of Figures

3

Number of Tables

0

Extended ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVES: Residential environments are subject to a variety of factors, most notably the “lifestyle” that depends on the culture. The main purpose of dwelling is to create an environment that fits the people’s lifestyle. The lifestyle structure can be studied through its explicit components such as activities and its environmental aspects such as the temporality and spatiality of activities, the temporal and spatial sequence of activities, and other obvious aspects. Activities also have hidden and meaningful aspects in addition to their explicit aspects, which can reveal the mental aspects of the lifestyle.

METHODS: In this study, due to the nature of the problem and the theoretical framework of the research, the “qualitative research” method has been used based on “basic theory” and “logical reasoning”. This study focuses on a case study in rural housing (Qazmzari village in the west Fars Province). The reason for selecting the case study of rural housing was cultural integration and the possibility of necessary answers in a relatively small and accessible environment. However, this research methodology can be generalized to other research in different residential environments. The process of obtaining the hidden components of lifestyle as well as meaning factors is time-consuming. It has been made possible by recording the spatial planning maps, providing behavioral arrangement diagrams, conducting semi-structured interviews, and coding the categories using grounded theory. The study in different residential environments gives different meanings; therefore, the titles expressed as the levels of meaning factors, the research findings, and summaries are based on the researcher’s study, and most of the research is based on logical reasoning.

FINDINGS: The “mental components of lifestyle” include the “levels of meaning factors” that influence the “explicit components of the lifestyle” and the “features of the dwelling environment”. The “levels of meaning factors” affecting the spatial and temporal organization of behavioral events and the physical features of dwellings, such as elements, distances, and spatial directions, harmonize the dwelling environment with hidden and obvious lifestyle components. The study of mental components affecting living environments shows that according to the importance of mental components, “two levels of meaning factors” can be identified in proportion to the lower and middle levels of Rapoport’s classification. The “Middle level of meaning factors” are hidden components of the collective lifestyle that affect the features of the residential environment as well as obvious behavioral events. The “low level of meaning factors” are less collective than the middle level and are more observed in family lifestyle. They directly affect the obvious components of lifestyle and physical features of the dwelling environment. The middle level of meaning factors that create living environments stems from the mental components of collective living methods such as “social status, privacy, identity, kinship, security, and livelihood”.

They are considered as hidden aspects of lifestyle. The second category of mental factors that make up living environments is the “low level of meaning factors”. These meaning factors directly affect the obvious components of lifestyle and physical features of the dwelling environment. They shape the dwelling environment together with the middle level of meaning factors.

Extended ABSTRACT

CONCLUSION: The concept of “lifestyle” leads to quality of life, activities, and the ways of doing activities related to environmental qualities in housing. Therefore, the lifestyle structure can be studied through its obvious components such as activities and environmental aspects such as the temporal and spatial sequence of activities and other obvious aspects. These obvious aspects can include “ activity type, temporality and spatiality of activity, the temporal sequence of activities, and spatial sequence of activities.” According to the study’s theoretical framework studying the components of lifestyle structure, activities can have hidden and meaningful aspects in addition to the obvious aspects, which can reveal the mental aspects of lifestyle. The mental components in lifestyle and the “levels of meaning factors” create the dwelling environment by “determining the spatial and temporal features of behavioral events”, through the consequences such as the segregation and integration of behavioral settings, the temporal and spatial sequences of behavioral settings, and determining the quantitative and qualitative features of spatial elements. Although the middle and lower level of semantic factors is simultaneously referred to, responding to the “middle level of meaning factors” is prioritized. Considering the effect of hidden and obvious lifestyle components on the dwelling environment features, the mechanism of the effect of mental lifestyle components on the organization of the dwelling environment in this study has been investigated and presented. The “levels of meaning factors” create the dwelling environment by “determining the spatial and temporal features of behavioral events”, through the consequences such as the segregation and integration of behavioral settings, the temporal and spatial sequences of behavioral settings, and determining the quantitative and qualitative features of spatial elements.

HIGHLIGHTS:

- Providing a theoretical framework for studying the components of lifestyle structure based on overt and covert components of lifestyle structure and mental factors (meanings) of the temporality and spatiality of activities.
- Study of “mental components of lifestyle” including “levels of semantic factors” by the method of “qualitative research” based on “grounded theory” in a rural housing case.
- Investigating the effect of “levels of meaningful factors of lifestyle” on the spatial and temporal order of behavioral events and physical features of housing such as; Elements, distances and spatial directions of the housing environment.

ACKNOWLEDGMENTS:

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-forprofit sectors.

CONFLICT OF INTEREST:

The authors declared no conflicts of interest.

COPYRIGHTS

©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers. (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Afshari, M., (2022). The influence of the levels of lifestyle meaning factors on the organization of dwelling environments, a case study of a rural residential environment. *Journal of Iranian Architecture & Urbanism.*, 13(1): 201-213.

<https://dx.doi.org/10.30475/ISAU.2020.242052.1474>

https://www.isau.ir/article_119714.html

تأثیر سطوح عوامل معنایی روش زندگی بر انتظام محیط‌های مسکونی با استناد به مورد پژوهی محیط مسکونی روستایی

محسن افشاری^{۱*}

۱. استادیار، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران.

مشخصات مقاله	چکیده
تاریخ ارسال ۱۳۹۹/۰۵/۲۷	<p>محیط‌های مسکونی تحت عوامل مختلفی قرار دارند، که مهم‌ترین آن «روش زندگی» است، که برآمده از الگوهای فرهنگی هستند، و از این رو، هدف اصلی مسکن ایجاد محیطی متناسب با روش زندگی انسان است. «روش زندگی» به انتخاب کیفیت‌های محیطی مرتبط با شیوه انجام فعالیت‌های زندگی در محیط‌های مسکونی منجر می‌گردد، بنابراین، ساختار «روش زندگی» از طریق مؤلفه‌های آشکار آن همچون فعالیت‌ها و وجوه محیطی آن همچون زمانمندی و فضا‌مندی فعالیت‌ها، توالی زمانی و فضایی فعالیت‌ها و دیگر جنبه‌های آشکار آن قابل مطالعه است. فعالیت‌ها علاوه بر وجوه آشکار دارای وجوه پنهان و معنا‌داری نیز هستند، که بررسی آن‌ها می‌تواند جنبه‌های ذهنی روش زندگی را عیان سازد. در این تحقیق، با توجه به ماهیت مسئله و چارچوب نظری پژوهش، روش «تحقیق کیفی» بر مبنای «نظریه مبنایی» و «استدلال منطقی» استفاده شده، که در یک نمونه موردی در مسکن محیط روستایی (روستای قزمزاری در غرب استان فارس) مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج تحقیق حاکی از این است که «مؤلفه‌های ذهنی روش زندگی» شامل «سطوح عوامل معنایی» هستند، که «مؤلفه‌های آشکار روش زندگی» و «مؤلفه‌های محیط ساخته شده» از آن تأثیر می‌پذیرند. «سطوح عوامل معنایی» با تأثیر بر انتظام فضایی و زمانی رویدادهای رفتاری و خصوصیات کالبدی مسکن از قبیل؛ عناصر، فواصل و جهات فضایی، محیط مسکن را با مؤلفه‌های پنهان و آشکار روش زندگی هماهنگ می‌سازند. مؤلفه‌های ذهنی روش زندگی و «سطوح عوامل معنایی» با «تعیین خصوصیات فضایی و زمانی رویدادهای رفتاری» از طریق پیامدهایی همچون؛ تفکیک و تجمیع قرارگاه‌های رفتار، توالی زمانی و فضایی قرارگاه‌های رفتار و تعیین خصوصیات کمی و کیفی عناصر فضایی، محیط مسکن را شکل می‌دهند.</p>
تاریخ بازنگری ۱۳۹۹/۰۷/۱۸	
تاریخ پذیرش ۱۳۹۹/۱۰/۰۵	
تاریخ انتشار آنلاین ۱۴۰۱/۰۶/۳۱	
واژگان کلیدی	
مسکن	
روش زندگی	
انتظام محیط	
سطوح معنایی	
نکات شاخص	
	<p>- ارائه چارچوب نظری مطالعه مؤلفه‌های ساختار روش زندگی بر مبنای مؤلفه‌های آشکار و پنهان ساختار روش زندگی و عوامل ذهنی (معانی) زمانمندی و فضا‌مندی فعالیت‌ها.</p> <p>- مطالعه «مؤلفه‌های ذهنی روش زندگی» شامل «سطوح عوامل معنایی» با روش «تحقیق کیفی» بر مبنای «نظریه مبنایی» در یک مورد پژوهی مسکن محیط روستایی.</p> <p>- بررسی تأثیر «سطوح عوامل معنایی روش زندگی» بر انتظام فضایی و زمانی رویدادهای رفتاری و خصوصیات کالبدی مسکن از قبیل؛ عناصر، فواصل و جهات فضایی محیط مسکن.</p>

نحوه ارجاع به مقاله

افشاری، محسن. (۱۴۰۱). تأثیر سطوح عوامل معنایی روش زندگی بر انتظام محیط‌های مسکونی با استناد به مورد پژوهی محیط مسکونی روستایی، نشریه علمی معماری و شهرسازی ایران، ۱۳(۱)، ۲۱۳-۲۰۱.

* نویسنده مسئول

تلفن: ۰۰۹۸۹۱۳۲۳۷۲۳۹۲

پست الکترونیک: m.afshary@au.ac.ir

مقدمه

الگوهای محیط ساخته شده تبلور بیرونی فرهنگ هستند (Lang, 2002, 162)، و ساختارهای انتزاعی نظیر فرهنگ به کنش‌های انضمامی و ترتیبات در فضا و محیط تبدیل می‌شوند (Lefebvre, 1991). «راپاپورت» نیز فرهنگ را یک مفهوم نظری و یک برچسب بر طیفی از پدیدارهای انسانی می‌داند و محیط ساخته شده متأثر از روش زندگی و به عنوان یکی از پدیدارهای انسانی بخشی از فرهنگ بیان می‌نماید (Rapoport, 1980, 11; Rapoport, 1993; Rapoport, 2005, 93). در این رابطه، محققین علوم اجتماعی نیز تأکید کرده‌اند که «روش زندگی» جزئی از فرهنگ است (Pahlavan, 2011, 178; Pahlavan, 2009, 145; Mahdavicani, 2008, 19).

در محیط‌های ساخته شده، برقراری ارتباط مستقیم بین فرهنگ و محیط ساخته شده، به سبب کلی‌گرایی و جامع بودن تعریف «فرهنگ»، غیرممکن به نظر می‌رسد. لذا به منظور آگاهی از ابعاد و وجوه خاصی از فرهنگ که در طراحی تأثیر دارند، ساختار کلی فرهنگ و سلسله عوامل تأثیرگذار آن بر محیط‌های ساخته شده تعریف شده است. در این باره، «پوردیهیمی» (2011) با تکمیل نظریات «راپاپورت» (2005)، طی یک نمودار بیان می‌نماید، که فرهنگ از طریق سلسله مراتب جهان‌بینی، ارزش‌ها، روش زندگی^۳ فردی و جمعی و دیگر عناصر واسط بر محیط ساخته شده تأثیر می‌گذارد. در سلسله مراتب تأثیرگذاری فرهنگ، «ارزش‌ها» در ارزیابی محیط نقش مهمی ایفا می‌کنند، و از طریق ایده‌آل‌ها، تصورات، طحوره‌ها و معانی بیان وابسته به روش زندگی می‌شوند (Pourdihimi, 2011).

آنچه که درباره مفهوم فرهنگ اهمیت دارد این است که نظام فرهنگی انسان بر اساس فرادادهای فرهنگی در گذر زمان شکل تقریباً ثابت و قدرتمندی پیدا می‌کند، و لذا دیگر وجوه زندگی انسان شامل جهان‌بینی، نظام‌های ارزشی و روش زندگی را نظم داده و ثبات می‌بخشد (Ashori & Others, 2002; Pahlavan, 2009; Rafipoor, 2010; Ashori, 2010; Pahlavan, 2011). «روش زندگی» در فرهنگ یکی از عوامل مهم برای شناخت جوامع است. به همین نسبت عناصری که در روش زندگی وجود دارند، با محیط ساخته شده در ارتباط هستند. بنابراین با توجه به سلسله مراتب فرهنگی تأثیرگذار بر محیط ساخته شده، «روش زندگی» به عنوان یک متغیر فرهنگی مهم بویژه در ساماندهی محیط‌های مسکونی مورد توجه قرار می‌گیرد.

اندیشمندان حوزه علوم انسانی نیز در تعاریف «روش زندگی»، به روش زندگی انسان اشاره داشته‌اند. «زیمیل» (1922)، «روش زندگی» را صورت‌هایی برای ایجاد توازن میان شخصیت ذهنی و زیست محیط عینی تعریف نموده است. «آدلر» (1956)،

روش زندگی را خلاقیتی حاصل از کنار آمدن با محیط و محدودیت‌های آن می‌داند (Seif, 2010)، و «مهدوی‌کنی» (2008)، روش زندگی را الگویی همگرا از رفتارهای درونی و بیرونی می‌داند که فرد یا گروه بر مبنای تمایلات و ترجیحات در تعامل با شرایط محیطی خود ابداع یا انتخاب می‌کند.

محیط‌های مسکونی به لحاظ ابعاد روان‌شناختی و سکونتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند، زیرا هدف اصلی مسکن ایجاد محیطی سازگار و منطبق بر روش زندگی انسان است، به بیان دیگر علاوه بر تأمین نیازهای شخصی باید نیازهای کیفی و نیازهای اجتماعی او را نیز بر آورده نماید (Pourdihimi, 2015).

با توجه به ویژگی‌های محیط‌های مسکونی و اشارات فوق و تعاریف حوزه علوم انسانی درباره تعامل انسان و محیط، می‌توان اظهار داشت که محیط‌های مسکونی تحت عوامل مختلفی قرار دارد، که مهمترین آن «روش زندگی» است، که وابسته به فرهنگ او هستند. از این رو، بررسی وجوه عینی (رویدادهای رفتاری) و ذهنی (معانی) روش زندگی انسان مورد توجه قرار می‌گیرد، که در مطالعات محیط مسکن، تمرکز مناسبی بر آن صورت نگرفته است.

هدفی این پژوهش تبیین سازوکار تأثیر مؤلفه‌های روش زندگی بر انتظام محیط‌های مسکونی است که با طرح دو پرسش مشخص شده است؛ ۱) مؤلفه‌های ذهنی (معانی) روش زندگی برای مطالعه در محیط‌های مسکونی چیست؟ و ۲) سازوکار تأثیر عوامل معنایی بر انتظام محیط‌های مسکونی چگونه است؟

پیشینه تحقیق

مفهوم «روش زندگی» یکی از مفاهیم پرکاربرد در مطالعات و تحقیقات علوم اجتماعی است. آنچه که اهمیت تمرکز بر مطالعه مفهوم «روش زندگی» را نشان می‌دهد، نخست این است که «روش زندگی» تنها وجه عینی و مشخص فرهنگ است که از خلال آن می‌توان به تمایزهای فردی و گروهی و متعاقباً مسئله هویت افراد و گروه‌ها دست یافت. پایین آنکه «روش زندگی» محصول نهایی فرهنگ از طریق رفتارهای عمدتاً آشکار است که بر محیط ساخته شده تأثیر می‌گذارد. در این حالت، روش زندگی لایه‌های سطحی زندگی را به لایه‌های عمیق آن پیوند می‌زند. سوم آنکه «روش زندگی» شاخصه‌های شأن و منزلت اجتماعی را از طریق وضعیت اقتصادی، تحصیلی، مذهبی خانواده یا گروه‌های اجتماعی به نمایش می‌گذارد. این حالت از «روش زندگی» از طریق عناصر ثابت، نیمه ثابت و غیرثابت در محیط خود را می‌نمایاند. به همین دلیل است که «روش زندگی» با مفهوم فرعی «سبک زندگی» دستمایه تبلیغات بازاریابی برای تحمیل عناصر زندگی منتهی به طبقه اجتماعی و ایجاد مصرف‌گرایی شده است. اگرچه به وضوح تأکید شده است که «روش

و به ارزش‌ها و اهداف فرهنگی یا خرده فرهنگی بستگی دارند (Rapoport, 2009, 101).

از دیدگاه «پوردیهیمی» (2011)، آنچه در ماهیت روش زندگی در محیط‌های ساخته شده اهمیت پیدا می‌کند آن است که روش زندگی منحصر به یک فضا نیست، بلکه در مقیاس‌های مختلف و در محیط‌های گوناگونی پدید می‌آید، به همین سبب تنوعات زیادی پیدا می‌کند. «روش زندگی» در هر یک از فضاهای زندگی در فرهنگ‌های مختلف متفاوت است. لذا روش زندگی در محیط‌های ساخته شده را می‌توان به روش زندگی در یک فضا، یا در مجموعه‌ای از فضاها در یک عرصه، روش زندگی در بناهای مختلف با کاربری‌های متفاوت، روش زندگی اجتماعی در محیطی کلان طبقه‌بندی نمود. زندگی اجتماعی نیز خود به دو گروه تقسیم می‌گردد، یکی زندگی اجتماعی خویشاوندی که شامل روابط با خویشاوندان و بنیان خانواده می‌گردد و دیگری زندگی اجتماعی عمومی، که شبکه‌های اجتماعی، نهادها و نظایر آن را در بر می‌گیرد (Pourdihimi, 2011, 10).

تأکید محققین علوم اجتماعی و انسانی بر ارتباط روش زندگی و مسئله هویت در رابطه با مسکن نیز قابل توجه است، بدین لحاظ که روش زندگی دارای جنبه نمادین نیز است. در اجتماع، روش‌های سازگاری افراد با هم و با محیط‌شان، تبدیل به عادات و رسومی می‌شود که به مرور زمان در قالب نمادهایی تبلور می‌یابد (Veblen, 1919). نمادها، الگویی متشکل از رفتار جمعی هستند که شامل رسوم، عادات اجتماعی، قوانین، روش‌های فکری و به طور کلی «روش زندگی» است (Coser, 1994, 357). افراد می‌کوشند به گونه‌ای نمادین، پایگاه (منزلت) خود را در نظام منزلتی تعیین کنند و آن را در دید دیگران قرار دهند (Mahdavi, 2008, 83). از نظر «وبر» روش زندگی در قالب پایگاه و گروه منزلتی معنی می‌یابد. به عبارتی دیگر، دلیل اصلی برای روش خاصی از زندگی به نیاز گروهی از جامعه برای تأیید اعتبار موجودیت خویشان برای خود و دیگران باز می‌گردد (Hendri et al., 2002, 229). محیط‌های مسکونی بخشی از هویت انسان را تشکیل می‌دهند. بررسی مفهوم «روش زندگی» در محیط‌های مسکونی مؤید این مطلب است که محیط‌های مسکونی با توجه به ابعاد روان‌شناختی و سکونتی آن، بیانگر جنبه‌های عینی و ذهنی روش زندگی در ارتباط انسان و محیط است.

پیشینه مطالعه روش زندگی در محیط‌های

مسکونی

روش زندگی به طور فزاینده‌ای در تقسیم‌بندی بازار مسکن، تحقیقات علمی درباره استفاده کنندگان و در طراحی واحدهای مسکونی مورد استفاده قرار می‌گیرد. اطلاعات مورد نیاز درباره شیوه زندگی گروه‌های مختلف را می‌توان از طریق الگوهای مصرف، خوراک، پوشاک،

زندگی «متغیری مهم و مفید برای تحلیل و طراحی محیط است» (Rapoport, 2005, 97)، اما در مطالعات و تحقیقات درباره محیط مصنوع، توجه کمتری به مطالعه و بررسی «روش زندگی» و کاربرد وجوه آن در محیط مسکن شده است.

مسکن با ارزش‌های شناخته شده‌ای که به ما امنیت می‌بخشد، مرتبط است. لذا مسکن اهمیت و مرکزیت خاص خود را دارد (Schultz, 1994, 52). «گیفورد» (1987) نیز مسکن را مهم‌ترین مکان زندگی انسان دانسته است، و معتقد است، مسکن یک مجموعه غنی از معانی فرهنگی، اجتماعی و روانی در حال تکامل است که انسان به ساختار فیزیکی وصل می‌نماید.

«دیوید کنتر» معتقد است در یک محیط مسکونی، خصوصیات فرهنگی بر اولویت انتخاب و رضایت تأثیر دارند. از این رو، انسان درون سکونتگاه‌هایش را به روش خاصی نظم می‌دهد و این به طور ویژه بستگی به «روش زندگی» انسان دارد (Gifford, 2014, 193-216). از آنجا که ساختن یک مسکن، پدیده‌ای فرهنگی است، شکل مسکن و سازمان و نظم فضایی آن، متأثر از محیط فرهنگی است که مسکن به آن تعلق دارد. هدف مسکن ایجاد محیطی است که به بهترین شکل با شیوه زندگی یک قوم هماهنگ و منطبق باشد (Rapoport, 2009, 13).

«راپاپورت» عقیده دارد که که شکل خانه تنها نتیجه نیروهای فیزیکی یا هر عامل سببی واحد دیگری نبوده؛ بلکه شکل خانه حاصل مجموعه‌ای از عوامل اجتماعی- فرهنگی است. اگرچه شکل خانه تحت تأثیر شرایط اقلیمی، شیوه‌های ساختمانی و مصالح قابل دسترس است. لیکن، نیروهای اجتماعی و فرهنگی، نیروهای اولیه بوده و دیگر نیروها، نیروهای ثانوی یا تغییردهنده بر حسب تأثیرگذاری بر شکل مسکن هستند. در چنین شرایطی نیروهای اجتماعی- فرهنگی را می‌توان به چند طریق مورد توجه قرار داد. واژه یا عبارت «شیوه زندگی» شامل تمام جنبه‌های فرهنگی، مادی، معنوی و اجتماعی تأثیرگذار بر شکل مسکن می‌گردد. در نتیجه می‌توان گفت، محیط‌های مسکونی بیان مادی «شیوه زندگی» هستند (Rapoport, 2009, 82-84). محیط مطلوب زندگی، به روش زندگی، قوانین و انتظام اجتماعی، فرآیند فرهنگ‌سازی، ارزش‌ها، هنجارها و غیره وابسته است. این متغیرهای فرهنگی نقش مهمی در طراحی برای انسان دارند (Rapoport, 1980, 7; Rapoport, 2005, 90).

«راپاپورت» مهم‌ترین جنبه‌های روش زندگی که بر شکل خانه تأثیر می‌گذارند شامل پنج مورد دانسته است؛ (۱) پاره‌ای از نیازهای اساسی، (۲) خانواده، (۳) جا و مقام زن، (۴) محرمیت، و (۵) روابط اجتماعی. هر یک از پارامترهای فوق دارای تعاریف متعددی هستند. این عوامل از اهمیت نسبی برخوردار بوده،

مسکن آتی به کار گرفته می‌شود. این روش‌ها مبتنی بر پرسش از ترجیحات معلوم یا مطلوب افراد، یا ترکیبی از این دو گونه است. البته این روش‌ها در بطن خود از جهت؛ (۱) توجه به ترجیحات معلوم یا مطلوب، (۲) توجه به آزادی افراد در انتخاب خصوصیات مسکن، و (۳) استفاده از روش‌های تحقیق کمی، کیفی، یا ترکیبی دارای محدودیت‌های احتمالی هستند (Jansen, Coolen & Goetgeluk, 2011).

دیدگاه‌ها و مؤلفه‌های فوق، با تکیه بر تعاریف «سبک زندگی» در علوم اجتماعی مطرح شده است، و برای مقایسه طبقات اجتماعی در رابطه با بازاریابی مسکن استفاده شده است، یا به نوعی منعکس کننده تأثیر «سبک زندگی» بر مسکن و متعلقات آن در رابطه با منزلت اجتماعی و اقتصادی است. بنابراین امکان مطالعه جنبه‌های ذهنی و عینی «روش زندگی» را در رشته‌های طراحی محیط قابل دستیابی و پژوهش نمی‌سازد. به هر حال، آنچه که در این تحقیق در حوزه بررسی ارتباط محیط مسکن با روش زندگی، مدنظر پژوهشگر است به دور از دیدگاه‌های «سبک‌گرایانه» است. در واقع، این تحقیق در جستجوی مؤلفه‌های «روش زندگی» است، که امکان بررسی «روش زندگی» را در مسکن یک خانوار فراهم آورد. شروع این فرآیند، ریشه در فهم و بررسی وجوه عینی و ذهنی روش زندگی دارد.

مبانی نظری

محیط کالبدی و اجتماعی مسکن که روش زندگی انسان را در بر می‌گیرد، از نظر کالبدی و اجتماعی در ترکیب با محیطی کلان‌تر قرار دارد. هدف از مطالعات محیط در روش زندگی انسان این است که «روش زندگی اجتماعی» در محیط مسکونی و خارج از مسکن بررسی گردد، زیرا که محیط کالبدی و اجتماعی در مقیاسی کلان‌تر بر محیط کالبدی و اجتماعی مسکن تأثیر می‌گذارد. این تأثیرات حاصل فرآیند ادراک انسان از پیام‌ها و معانی محیط خارجی پیرامون، متشکل از محیط اجتماعی و فیزیکی است. ادراک انسان از معانی محیط کالبدی و اجتماعی کلان و خرد یا به تعبیری، محیط ادراک شده در ذهن انسان تحت فرآیندهای شناختی به بروز واکنش‌ها و رفتارهای مشخص می‌انجامد.

ادراک معانی محیط مبتنی بر طرحواره‌های ذهنی افراد است و رفتار فضایی افراد تحت تأثیر تصاویر ذهنی آنان از ساختار محیط است. طرحواره‌های ذهنی از طریق فرآیندهای جذب و انطباق در سازمان درونی ذهن افراد [فرهنگ] ایجاد می‌شوند. فرهنگ یکی از عوامل مهم و اصلی در شکل‌دهی به طرحواره‌های ذهنی افراد است، که از طریق جهان‌بینی و ارزش‌ها بر طرحواره‌ها اثر می‌گذارد، و ادراک پیام‌ها و معانی نهفته در خصوصیات محیط پیرامون را میسر می‌سازد. افراد معانی خود را بر محیط ساخته شده حاکم می‌نمایند، تا محیط

حمل و نقل، رسانه‌ها، کتب، سیستم فعالیت‌های زندگی، نوع تفریح، گذران اوقات فراغت، ارتباطات اجتماعی، نیاز به محیط‌های آموزشی و محیط‌های اجتماعی توصیف نمود (Pourdihimi, 2011).

یکی از تحقیقات میدانی اولیه، تحقیق «چاپین» (1935) موسوم به «مقیاس اتاق نشیمن»^۴ است که در آن به بررسی محل سکونت، نوع خانه، وسایل اتاق نشیمن و دیگر جلوه‌های عینی شأن و منزلت تکیه شده است. این تحقیق بر مبنای این واقعیت ساخته شد که عموماً «سبک زندگی» و خصوصاً اشیای تحت تملک افراد، در طبقه‌های مختلف تفاوت دارد. از نظر «چاپین»، لوازمی که در اتاق نشیمن یافت می‌شود منعکس‌کننده دستاوردهای فرهنگی، دارایی‌های مادی و منزلت اقتصادی و اجتماعی خانواده است (Sills & Merton, 1991).

در رابطه با استفاده از مفهوم «روش‌های زندگی»^۵ در مطالعه ترجیحات مسکن^۶ تلاش‌هایی صورت گرفته است. «هییس و دیگران» پیشنهاد داده‌اند که از مفهوم «سبک زندگی» برای پیش‌بینی تقاضای مسکن برای ترجیحات مختلف و پویایی بیشتر در سیاست‌های توسعه مسکن استفاده گردد. اما مفهوم «سبک زندگی» به دلایل؛ (۱) نامعین بودن، (۲) استفاده غالب از روش‌های معمول برآورد تقاضای مسکن، (۳) عدم ارتباط مشخص با گونه‌های مسکن، و (۴) ضرورت ثابت نشده استفاده از این مفهوم برای مطالعه ترجیحات مسکن، به مانند روش‌های سنتی مورد توجه قرار نگرفته است. از نظر «هییس و دیگران»، روش زندگی می‌تواند یک علت مستقل باشد، یا معلولی وابسته (پیامد) در نظر گرفته شود. همچنین روش زندگی بر اساس اجزاء متنوعی شامل رفتارها و عوامل مؤثر است و سوم اینکه مقیاس در روش زندگی نامشخص است. همه این مسائل بر پیچیده بودن مفهوم روش زندگی و عدم تمرکز تحقیقاتی بر آن اثر می‌گذارند. با این وجود، پیشنهاد شده است، از این مفهوم برای تحقیق در ترجیحات مسکن استفاده شود (Heijs et al., 2009).

«یانسن» نیز مسئله استفاده از «سبک‌های زندگی» را برای مطالعه ترجیحات و بازاریابی مسکن مطرح نموده است (Jansen, 2011). یکی از مبانی اصلی مطالعات ترجیحات مسکن توجه به رویکرد مدل «ترجیحات معلوم»^۷ یا مدل «ترجیحات مطلوب»^۸ است. «ترجیحات معلوم» در واقع ترجیحات فعلی انتخاب مسکن که بر پایه اطلاعات انتخاب‌های واقعی خانوارها در بازار مسکن است و «ترجیحات مطلوب» بر خلاف آن، بر پایه خواسته‌های افراد برای خانه‌های دلخواه در بعد کمی و کیفی استوار است (Timmermans, Molin & Noortwijk, 1994).

در راستای برآورد و تحلیل ترجیحات و انتخاب مسکن^۹، روش‌های متفاوتی کمی و کیفی مورد توجه بوده است. این روش‌ها برای پیش‌بینی انتخاب‌های

انجامشان را دارند برآورده نماید.

یکی از مبانی نظری اصلی این تحقیق، طرح ایده سطوح معنایی راپاپورت در باب خصوصیات محیط است. معنایی سطح بالا که مربوط به مفاهیم جهان‌بینی، سیستم‌های ارزشی و غیره می‌باشد؛ معنایی سطح میانی مانند هویت، منزلت، توانگری، قدرت و غیره که وجه پنهان نیز نامیده می‌شود؛ سطح پائین معنایی که شامل معنایی روزمره و قابل استفاده مانند دسترسی، خلوت، چیدمان و غیره است، که وجه آشکار نیز گفته می‌شود (Rapoport, 1990, 220). البته ایده سطوح و مراتب معنایی توسط محققین دیگری همچون هرشبرگر (1970) و گیسیون (1979) مطرح گردیده است، با توجه به زمینه مطالعات فرهنگی این مقاله از ایده سطوح معنایی راپاپورت بهره گرفته شد.

خصوصیات محیط و رویداد فعالیت‌ها در روش زندگی انسان ارتباط تنگاتنگی با هم دارند. «خصوصیات محیط‌های مسکونی، به ویژگی فعالیت‌های درونی آنها وابسته است، که ارتباط بین فرهنگ و محیط آنها را تعیین می‌کند، یعنی روش زندگی و نحوه فعالیت‌ها در محیط‌های مسکونی مهم هستند» (Pourdihimi, 2011). از سویی، فعالیت‌ها نیز در جنبه پنهان یعنی «معنی» فعالیت‌ها متفاوت هستند (Rapoport, 1993, 18). هر فعالیت را می‌توان از طریق وجه آشکار یا فعالیت محض، راه خاص انجام آن، فعالیت‌های مرتبط با آن در نظام فعالیت‌ها، و معنی فعالیت تحلیل نمود (Rapoport, 1990, 15-). Rapoport, 2005, 26 (16). معنی یا وجه پنهان فعالیت مهمترین جنبه آن است. در این راستا، کولن (2008, 122) به مطالعه معنایی خصوصیات محیط و فعالیت‌ها پرداخته است.

با توجه به مطالب فوق، یکی از مؤلفه‌های مهم و عینی مطالعه روش زندگی توجه به «فعالیت‌های آشکار» است، که در مقیاس‌های فردی و جمعی رخ می‌دهد. فعالیت‌های مشخص و روزمره انسان در «روش زندگی» به عنوان پدیده آشکار و قابل رؤیت فرهنگ در یک بستر محیطی صورت می‌گیرد. لذا، روش زندگی انسان را می‌توان از طریق مطالعه خصوصیات مسکن، ویژگی‌های فعالیت‌ها و ساختار عوامل ذهنی (معانی) حاکم بر آن بررسی نمود. عناصر مسکن، استفاده از فضا و فعالیت‌هایی که در آن رخ می‌دهند، بیان‌کننده معنایی حاکم بر محیط مسکن به عنوان یک واحد اجتماعی است، و انسان از خصوصیات محیط برای دستیابی به معنایی و اهداف خود در روش زندگی بهره می‌برد.

در حوزه مطالعات محیط مسکن، مفهوم «روش زندگی» به طور ویژه به کیفیت‌های محیطی مرتبط با رویداد فعالیت‌ها منجر می‌گردد، بنابراین، ساختار روش زندگی از طریق مؤلفه‌های آشکار آن همچون فعالیت‌ها و وجوه محیطی آن همچون توالی زمانی و فضایی فعالیت‌ها و دیگر جنبه‌های آشکار آن قابل

ادراکی دیگر افراد را در تعاملات اجتماعی تحت تأثیر قرار دهند، و بدین منظور، روابط و تعاملات اجتماعی خود را با دیگر افراد در محیط اجتماعی تنظیم نمایند. در نظریه کنش اجتماعی^{۱۳} نیز انگیزه و راهنمای رفتارهای انسان معنایی‌ای است که فرد آنها را از دنیای خارج کشف می‌کند، معنایی‌ای که توجهش را جلب می‌کند و به آنها پاسخ می‌دهد (Rocher, 2012, 92).

محیط زندگی انسان [محیط مسکن] جزئی از یک محیط مسکونی است. ترکیب محیط خرد زندگی افراد، مقیاس کلان تری از محیط کالبدی و البته محیط اجتماعی را بوجود می‌آورد، که «روش زندگی اجتماعی» در آن صورت می‌گیرد و تأثیرات متقابلی را بین افراد در محیط اجتماعی بوجود می‌آورد. ذات معنی در چگونگی سازماندهی تعاملات اجتماعی است که در «روش زندگی جمعی» اهمیت پیدا می‌کند. هدف معنی، نمایش موقعیت افراد در محیط اجتماعی از طریق یافتن سازوکار تأثیرگذاری بر تعاملات از طریق محیط است. برای برقراری تعاملات دوسویه بین انسان و محیط‌اش، بویژه روابط میان فردی، جنبه‌های ذهنی همچون ارزش‌ها و معنایی اهمیت دارد. بنابراین، نیل به «وجه روش زندگی انسان» ریشه در فهم جنبه‌های آشکار و همچنین، جنبه‌های ذهنی [معنی] ارتباط انسان با محیط پیرامون [اعم از محیط فیزیکی و اجتماعی] دارد.

معنی نقش مهمی در کمک به توضیح تفاوت‌های اساسی در ارزیابی^{۱۴}، ترجیحات^{۱۵} و انتخاب^{۱۶} بین بهره‌برداران دارد (Rapoport, 2005, 48). اهمیت معنی می‌تواند بر مبنای این دید باشد که فکر انسان اساساً سعی در ایجاد معنی در جهان از طریق استفاده از تمایز و دسته‌بندی است (Rapoport, 1990, 15-16; Rapoport, 2005, 26).

در خصوص پیشینه تحقیق معناشناسی نوشته‌های راپاپورت (1990; 2005) مهم ترین منابع در زمینه معنایی فرهنگی هستند، تکیه اصلی مبانی بر آن قرار گرفته است. دیگر رویکردها و روش‌ها در حوزه معناشناسی همچون پولانی (1964)، هرشبرگر (1970)، گیسیون (1979)، و شولتز (1980) به لحاظ عدم ارتباط رویکردی با جریان تحقیق مورد توجه قرار نگرفته است.

مقوله «معنا» در این پژوهش در انطباق با مفهوم معنا در نگاه راپاپورت (1990) و چمرو (2003) بکار گرفته شده است. معنایی به صورت عقایدی در مورد روابط میان خصوصیات محیط و توانایی‌های افراد و در مورد پیامدهای این روابط تعریف می‌شوند. معنا به عنوان تابعی از مسکن و خصوصیات مسکن تلقی می‌گردد. مسکن به نحوی ساخته می‌شود که بتواند از پس فعالیت‌هایی که افراد خواستار انجامشان در آنها هستند، برآید و نیز بتواند دیگر کارکردهای پنهان و آشکاری را که افراد انتظار

نشان می‌دهند که فعالیت‌ها علاوه بر وجوه آشکار دارای وجوه پنهان و معناداری نیز هستند، که بررسی آنها می‌تواند جنبه‌های ذهنی روش زندگی را عیان سازد. در این راستا، شکل ۱، چارچوب نظری مطالعه مؤلفه‌های ساختار روش زندگی را بیان می‌نماید.

مطالعه است. این وجوه آشکار می‌توانند شامل عناصری همچون «نوع فعالیت، زمانمندی و فضا‌مندی فعالیت‌ها، بازه زمانی و فضایی فعالیت، توالی زمانی فعالیت‌ها و توالی فضایی فعالیت‌ها» باشد. مطالعات صورت گرفته درباره کشف معانی فعالیت‌ها در محیط‌های مسکونی

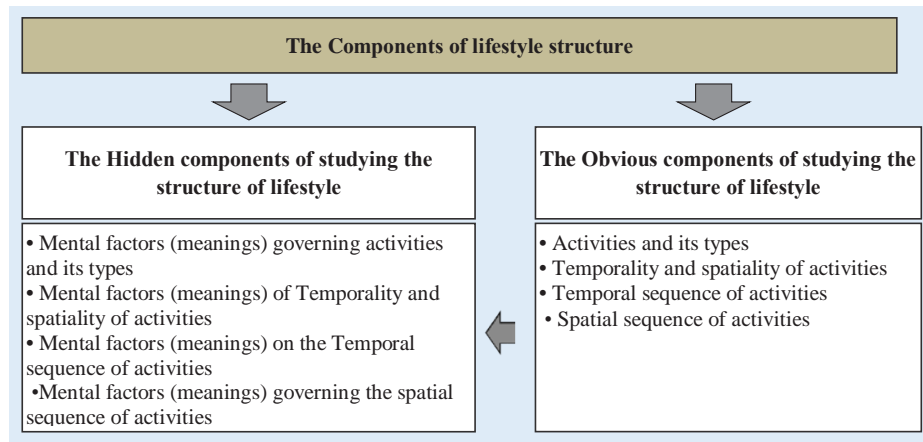

Fig. 1. Theoretical framework for studying the components of lifestyle structure

که روشمندی این تحقیق قابل تعمیم به پژوهش در دیگر محیط‌های مسکونی است.

روش تحقیق

تحلیل داده‌ها: مؤلفه‌های پنهان و آشکار روش زندگی در محیط زندگی

مطالعه وجوه روش زندگی مسئله‌ای اکتشافی است و مطابق شکل ۱، می‌توان وجوه «روش زندگی انسان» را از طریق بررسی مؤلفه‌های پنهان و آشکار ساختار روش زندگی بررسی نمود. مؤلفه‌های آشکار روش زندگی همچون فعالیت‌ها و وجوه محیطی توسط جنبه‌های زمانی و فضایی فعالیت‌ها و توالی زمانی و فضایی فعالیت‌ها قابل مطالعه است. فعالیت‌ها علاوه بر وجوه آشکار دارای وجوه پنهان و معناداری نیز هستند. وجوه پنهان فعالیت‌ها را می‌توان از طریق وجوه عینی آن یعنی مشاهده فعالیت‌ها و سپس طی مصاحبه نیمه‌ساختاریافته مورد بررسی قرار داد.

در روش زندگی انسان، علاوه بر رویداد خود فعالیت‌ها، وجوه زمانی و فضایی آنها نیز اهمیت دارد. رویداد فعالیت‌ها در محیط مسکن با زمانمندی و فضا‌مندی همراه است، که نظام فعالیت‌ها را در نظامی از قرارگاه‌های رفتار در محیط زندگی شکل می‌دهد. به عنوان یک بررسی میدانی، برای زمینه‌سازی مطالعه ساختار روش زندگی، ابتدا باید نقشه انتظام فضایی مسکن ترسیم گردد، و سپس دیگرام انتظام قرارگاه‌های رفتار در مسکن با مقیاس مناسب ترسیم گردید. در این دیگرام‌ها، ویژگی‌هایی همچون «فعالیت قرارگاه‌ها، افراد شامل، فضای قرارگاه، مقطع زمانی و بازه زمانی رویداد فعالیت قرارگاه‌ها، فعالیت قبل و بعد و تفاوت فضایی و زمانی فعالیت قرارگاه (توالی زمانی و فضایی قرارگاه‌ها)، تفکیک و تجمع قرارگاه‌ها» بررسی گردد. شایان ذکر است که ارائه گزارش بررسی میدانی، خارج از اهداف و چارچوب مقاله حاضر است، و در مقاله حاضر، بر ساختار

با توجه به ماهیت مسئله و چارچوب نظری پژوهش که مربوط به کشف مؤلفه‌های روش زندگی است، و همچنین به لحاظ ابعاد فرهنگی و اجتماعی پژوهش، از «روش تحقیق کیفی» (Charmaz, 2006; Strass & Bazargan, 2010) با تکیه نظریه مبنایی (Corbin, 2008) استفاده شده است. از جهتی دیگر، پژوهش کیفی راهی برای رسیدن به محتوای ذهنی افراد است (Ranjbar et al., 2012)، که با توجه به خواسته‌های پژوهش، تحقیق کیفی برای کشف معانی افراد که بر ساختار روش زندگی و محیط مسکن حاکم است، مناسب است.

فرآیند دستیابی به مؤلفه‌های پنهان روش زندگی و همچنین عوامل معنایی، زمانبر بوده و از طریق ثبت نقشه‌های انتظام فضایی مسکن، ثبت دیگرام انتظام قرارگاه‌های رفتار، انجام مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و سپس کدگذاری مقولات با استفاده نظریه مبنایی (Strass & Corbin, 2008)، میسر شده است. از طرفی نیز، باید در نظر گرفت که بررسی در محیط‌های متفاوت مسکونی، معانی مختلفی را به دست دهد، بنابراین، عناوین بیان شده به عنوان عوامل سطوح معانی، یافته‌ها و جمع‌بندی پژوهشگر در محیط‌های مسکونی مورد پژوهش است. بخش عمده‌ای از پژوهش بر مبنای استدلال منطقی (Mirjani, 2010) صورت گرفته است. استدلال منطقی روش نتیجه‌گیری بر اساس اصول منطقی حاصل از اندیشیدن است.

به منظور انجام این مهم، یک نمونه موردی در مسکن محیط روستایی (روستای قزمزاری در غرب استان فارس) صورت گرفته است. دلیل انتخاب نمونه موردی مسکن روستایی، یکپارچگی فرهنگی و امکان پاسخ‌های لازم در یک محیط نسبتاً کوچک و در دسترس بوده است. با این وجود باید در نظر گرفت

استقرار و دسته‌بندی قرارگاه‌های رفتار آن بر حسب افراد فعالیت‌کننده می‌شود. قانونمندی ذهنی حاکم بر استقرار و دسته‌بندی قرارگاه‌ها، فضاها و فواصل فضایی را در مسکن انتظام می‌بخشد.

بحث: سازوکار تأثیر سطوح عوامل معنایی بر انتظام محیط مسکن

دستاوردها تحقیق حاکی از این است که خصوصیات محیط ساخته شده تحت تأثیر «مؤلفه‌های ذهنی و همچنین مؤلفه‌های آشکار روش زندگی» قرار دارند. با توجه به شکل ۲، «مؤلفه‌های ذهنی روش زندگی» شامل «سطوح عوامل معنایی» هستند، که «مؤلفه‌های آشکار روش زندگی» و «مؤلفه‌های آشکار محیط ساخته شده» از آن تأثیر می‌گیرند. «سطوح عوامل معنایی» با تأثیر بر انتظام فضایی و زمانی رویدادهای رفتاری و خصوصیات کالبدی مسکن از قبیل؛ عناصر، فواصل و جهات فضایی، محیط مسکن را با مؤلفه‌های پنهان و آشکار روش زندگی هماهنگ می‌سازند. یافته‌های این تحقیق بر این مسئله تأکید دارد که محیط‌های انسان‌ساخت بخصوص محیط‌های مسکونی محصول نظام‌های فرهنگی انسان هستند.

کلی سازوکار تأثیر مؤلفه‌های روش زندگی بر انتظام محیط مسکن تمرکز شده است.

مطابق با مطلب فوق، زمانمندی و فضا‌مندی فعالیت‌ها در مطالعه ساختار روش زندگی اهمیت دارد، زیرا که از دیدگاه این پژوهش، ریشه‌های انتظام فضایی مسکن در آن نهفته است. زمانمندی و فضا‌مندی فعالیت‌ها در مسکن در چارچوب تحلیل قرارگاه‌های رفتار، از طریق بررسی چگونگی «تفکیک و تجمیع قرارگاه‌ها» و «توالی فضایی و زمانی قرارگاه‌ها» قابل مطالعه است. تفکیک و تجمیع قرارگاه‌ها، به دو صورت «فضایی و زمانی» رخ می‌دهد. البته، «تفکیک و تجمیع قرارگاه‌ها» بر ماهیت «توالی قرارگاه‌ها» در دو بعد فضایی و زمانی تأثیر می‌گذارد.

فعالیت‌ها در روش زندگی به خودی خود دارای معانی مشخصی در ذهن افراد هستند، و لیکن وقتی فعالیت‌ها به همراه افراد انجام‌دهنده آن در نظر گرفته می‌شوند، معانی مکملی بر اساس الگوهای فرهنگی به آن اضافه می‌گردد. این معانی تکمیلی، منشأ قانونمندی ذهنی است که بر فضا‌مندی و زمانمندی فعالیت‌ها تأثیر مستقیم می‌گذارد و باعث

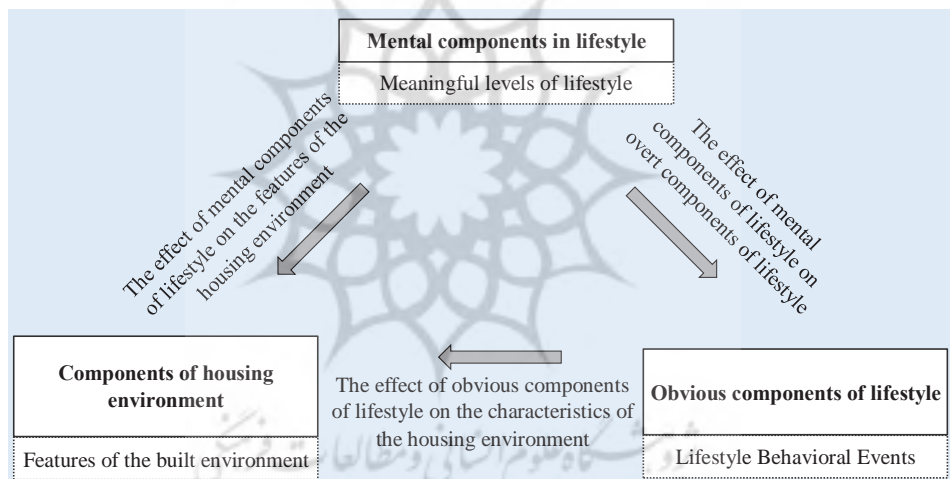

Fig. 2. The effect of the levels of meaningful factors of lifestyle on the features of the housing environment

شکل ۳، فرآیند چگونگی تأثیرگذاری مؤلفه‌های ذهنی (معنایی) در روش زندگی و «سطوح عوامل معنایی» را از طریق پیامدها بر خصوصیات محیط مسکن نشان می‌دهند. مطابق با نمودار ذیل، «سطوح عوامل معنایی» با «تعیین خصوصیات فضایی و زمانی رویدادهای رفتاری» از طریق پیامدهایی همچون؛ تفکیک و تجمیع قرارگاه‌ها، توالی زمانی و فضایی قرارگاه‌ها و تعیین خصوصیات کمی و کیفی عناصر فضایی، مسکن را شکل می‌دهند. سطح میانه عوامل معنایی سازنده محیط‌های زندگی، از مؤلفه‌های ذهنی روش زندگی جمعی همچون؛ «جایگاه اجتماعی، حریمیت، هویت، خویشاوندی، امنیت و معیشت» نشأت می‌گیرند، که وجوه پنهان روش زندگی هستند. در صدر این نمودار، عوامل معنایی «نمایش جایگاه اجتماعی» و «رعایت حریمیت خانواده» قرار دارند. علاوه بر این دو عامل، «نمایش هویت اجتماعی»، «نمایش سلسله مراتب خویشاوندی»، «نمایش حمایت یکدیگر، اتحاد و

بررسی مؤلفه‌های ذهنی اثرگذار بر محیط‌های زندگی نشان می‌دهد که با توجه به اهمیت مؤلفه‌های ذهنی، می‌توان «دو سطح عوامل معنایی» را متناسب با سطوح پائین و میانه دسته‌بندی راپاپورت مشخص نمود، که در شکل ۳، درج گردیده است. «سطح میانه عوامل معنایی»، مؤلفه‌های پنهان روش زندگی جمعی هستند که بر خصوصیات محیط مسکونی و همچنین رویدادهای آشکار رفتاری تأثیر می‌گذارد، و «سطح پایین عوامل معنایی»، نسبت به سطح میانه، جنبه جمعی کمتری دارند، در روش زندگی خانوادگی کاربرد دارند، که به طور مستقیم بر مؤلفه‌های آشکار روش زندگی و خصوصیات کالبدی محیط مسکن تأثیر می‌گذارد. وجه تشابه عوامل معنایی سطح میانه و پایین، «ذهنی» بودن آنهاست. اگرچه پاسخگوئی به عوامل معنایی سطح میانه و پایین به صورت توأمان صورت می‌گیرد، لیکن جوابگوئی به «عوامل معنایی سطح میانه» در اولویت و ارجحیت قرار دارد.

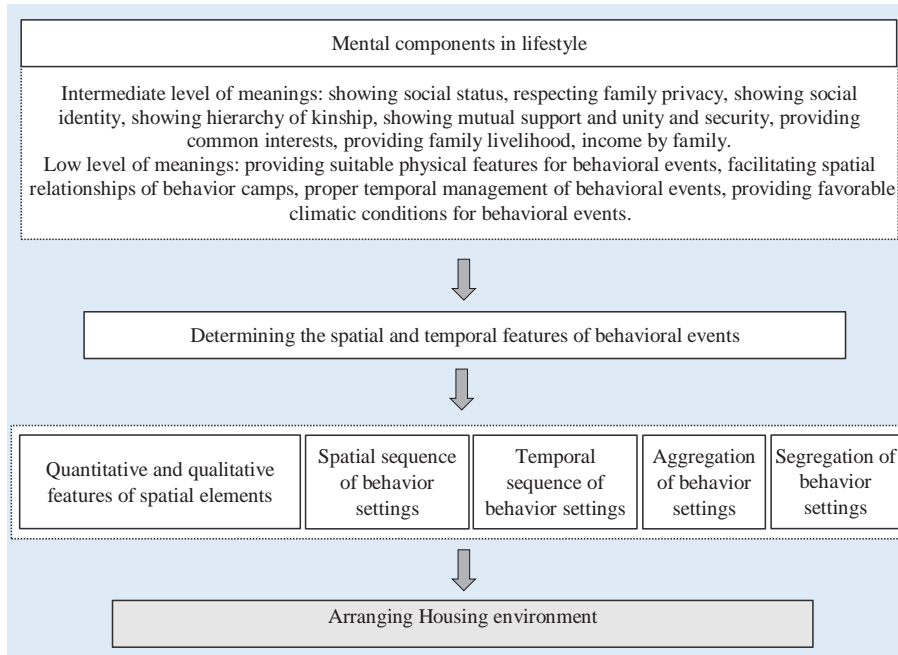

Fig. 3. Mechanism of the effect of levels of meanings of lifestyle on the arrangement of the housing environment

روش زندگی را در محیط مهیا می‌کنند.

انتظام فضایی قرارگاه‌ها تحت تأثیر معانی در روش زندگی انسان است. انتظام زمانی قرارگاه‌ها نیز تحت تأثیر معانی شکل گرفته و تغییر می‌یابد. به هر حال، انتظام ایده‌آل محیط مسکن تحت تأثیر معانی است، ولی در مسکن یک گروه فرهنگی، آرایش فضایی یکسانی در محیط مسکن مشاهده نمی‌شود، بدین لحاظ که انتظام فضایی مسکن، تحت تأثیر عوامل دیگری همچون «وضعیت اجتماعی و اقتصادی خانوارها» است. وضعیت اجتماعی و اقتصادی خانوارها بر جایگاه اجتماعی خانوار و تعاملات اجتماعی آنان اثر می‌گذارد، که این موضوع، تأثیرگذاری معانی را بر انتظام فضایی و زمانی قرارگاه‌های مسکن متفاوت می‌سازد. خانوارهای مختلف دارای وضعیت متفاوت اقتصادی و اجتماعی هستند. در گروه‌های فرهنگی، به طور معمول خانوارها دارای سلسله مراتب منزلت اجتماعی هستند. در سطح بالای منزلت اجتماعی، بزرگان خانوار و در سطوح پایینتر، خانوارهای متوسط و خانوارهای کم‌بضاعت قرار دارند. بررسی مسکن این خانوارها نشان می‌دهد که معانی ثابتی بر انتظام مسکن خانوارها حاکم است، لیکن وضعیت متفاوت اجتماعی و اقتصادی آنان منجر به تفاوت در شکل مسکن آنان می‌شود. در یک گروه فرهنگی، معانی حاکم بر مسکن ثابت هستند، ولی وضعیت اجتماعی و اقتصادی آرایش متفاوتی از قرارگاه‌های رفتار را در مسکن سامان می‌بخشد. البته «محدودیت‌های موجود در طبیعت هر محیط» و «تفاوت‌های دموگرافیک خانوارها» نیز در مراتب اهمیت کمتری به تفاوت در آرایش فضایی مسکن در یک گروه فرهنگی منجر می‌گردد. بنابراین می‌توان طیفی از جواب‌ها و آرایش فضایی را بر اساس حاکمیت معانی در رابطه با تفاوت وضعیت اجتماعی و اقتصادی، ویژگی‌های دموگرافیک خانوارها و محدودیت‌های موجود در

امنیت»، و «تأمین منافع مشترک» ریشه در الگوهای فرهنگی روش زندگی جمعی قرار دارند. عوامل «تأمین معیشت خانوار» و «درآمد توسط خانوار» نیز به خاطر پیامدهای تأثیرگذار آن بر محیط مسکن اهمیت خاص خود را دارد. این عوامل معنایی، مؤلفه‌های پنهان و ذهنی روش زندگی هستند که مؤلفه‌های آشکار روش زندگی و همچنین خصوصیات کالبدی محیط را انتظام می‌بخشند. در واقع، این معانی، قوانین ذهنی حاکم بر روش زندگی هستند که خصوصیات محیط مسکن از آنان تأثیر می‌پذیرند. محیط زندگی افراد در ارتباط با سطوح مختلفی از محیط اجتماعی خرد و کلان قرار دارد، که معانی در روش زندگی جمعی، قوانین حاکم بر تعاملات اجتماعی افراد نیز هستند و محیط اجتماعی و کالبدی [خرد و کلان پیرامون افراد را سامان می‌دهند. دسته دوم عوامل ذهنی سازنده محیط‌های زندگی، با عنوان «سطح پایین عوامل معنایی» هستند. این عوامل معنایی، به طور مستقیم بر مؤلفه‌های آشکار روش زندگی و خصوصیات کالبدی محیط مسکن تأثیر می‌گذارند، و به عنوان مکمل و توأمان با عوامل معنایی سطح میانه، محیط مسکن را شکل می‌دهند. عامل «تأمین خصوصیات کالبدی مناسب رویدادهای رفتاری» با تأمین «ابعاد، هندسه، بستر و مبلمان» امکان رویدادهای رفتاری را فراهم می‌آورد. عامل «تسهیل روابط فضایی قرارگاه‌های رفتار» با راهکارهای «مجاورت، دسترسی، تجمیع قرارگاه‌ها و استفاده‌های متعدد از یک قرارگاه» محیط مسکن را متأثر می‌سازد. عامل بعدی «انتظام زمانی مناسب رویدادهای رفتاری» است که باعث «توالی زمانی، بازه و موقعیت زمانی، اولویت‌بندی زمانی و همزمانی» رویدادهای رفتاری در محیط مسکن می‌گردد. عامل «تأمین شرایط مطلوب اقلیمی رویدادهای رفتاری» با رفع تنش‌های اقلیمی و تأمین شرایط آسایش اقلیمی از قبیل «رطوبت، دما، وزش باد، گرد و خاک و بو» شرایط رویدادهای رفتاری

و زمانی رویدادهای رفتاری» از طریق پیامدهایی همچون؛ تفکیک و تجمیع قرارگاه‌ها، توالی زمانی و فضایی قرارگاه‌ها و تعیین خصوصیات کمی و کیفی عناصر فضایی، محیط مسکن را شکل می‌دهند.

در پاسخ به پرسش دوم، روشمندی این پژوهش می‌تواند، پاسخی به تبیین سازوکار تأثیر مؤلفه‌های روش زندگی بر انتظام محیط‌های مسکونی باشد، که چگونه فرم محیط ساخته شده با معانی او همساز می‌شوند؟ چگونه یک گروه اجتماعی فرم سکونتگاه‌اش را تنظیم می‌کند؟ چگونه فرم‌های ساخته شده وجوه فرهنگ را بیان و ارائه می‌کنند؟ و چگونه ابعاد فضایی رفتار انسان به فرآیندهای ذهنی او مربوط می‌شود؟ نتایج این پژوهش بخصوص «سازوکار تأثیرگذاری مؤلفه‌های ذهنی روش زندگی در مسکن» پاسخی مناسب به پرسش دوم است، که ساختار آن در شکل ۳، ترسیم شده است.

پی نوشت

1. World View
2. Values
3. Lifestyle
4. Living-Room Scale
5. Life- Styles
6. Housing Preference Study (HPS)
7. Revealed Preferences
8. Stated Preferences
9. The Measurement and Analysis of Housing Preference and choice
10. Evaluation
11. Preference
12. Choices
13. Social Action

تشکر و قدردانی

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که در انجام این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافعی برای ایشان وجود نداشته است.

تأییدیه‌های اخلاقی

نویسندگان متعهد می‌شوند که کلیه اصول اخلاقی انتشار اثر علمی را براساس اصول اخلاقی COPE رعایت کرده‌اند و در صورت احراز هر یک از موارد تخطی از اصول اخلاقی، حتی پس از انتشار مقاله، حق حذف مقاله و پیگیری مورد را به مجله می‌دهند.

منابع مالی / حمایت‌ها

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

مشارکت و مسئولیت نویسندگان

نویسندگان اعلام می‌دارند به‌طور مستقیم در مراحل انجام پژوهش و نگارش مقاله مشارکت فعال داشته و به‌طور برابر مسئولیت تمام محتویات و مطالب گفته‌شده در مقاله را می‌پذیرند.

طبیعت هر محیط در مسکن یک گروه مشاهده کرد.

در فرآیند شکل ۳، معانی، قواعد ذهنی حاکم بر ساماندهی خصوصیات محیط و رویدادهای رفتاری هستند. از این دیدگاه، ساماندهی محیط در خدمت تأمین معانی انسان است. معانی ساماندهی نمی‌گردند، بلکه عامل ساماندهی عناصر محیط مسکن هستند و توسط خصوصیات محیط مسکن تأمین می‌شوند.

نتیجه‌گیری

روش زندگی، تحت تأثیر معانی انسان در فرهنگ اوست. انسان قابلیت‌های محیط پیرامون را برای تأمین معانی خود به کار می‌گیرد و در صورت فقدان، قابلیت‌های جدید را جهت جابجایی به معانی خود ایجاد می‌نماید. بررسی تعاریف روش زندگی در علوم انسانی و اجتماعی نشان می‌دهد توازن بین جنبه‌های ذهنی و عینی روش زندگی اهمیت دارد.

مفهوم «روش زندگی» به کیفیت‌های زندگی، فعالیت‌ها و شیوه انجام فعالیت‌ها در ارتباط با کیفیت‌های محیطی در مسکن منجر می‌گردد. بنابراین، ساختار روش زندگی از طریق مؤلفه‌های آشکار آن همچون فعالیت‌ها و وجوه محیطی آن همچون توالی زمانی و فضایی فعالیت‌ها و دیگر جنبه‌های آشکار آن قابل مطالعه است. این وجوه آشکار می‌توانند شامل عناصری همچون «نوع فعالیت، بازه زمانی و فضایی فعالیت، توالی زمانی فعالیت‌ها و توالی فضایی فعالیت‌ها» باشد. مطابق با چارچوب نظری تحقیق، مطالعه مؤلفه‌های ساختار روش زندگی، فعالیت‌ها علاوه بر وجوه آشکار دارای وجوه پنهان و معناداری نیز هستند، که بررسی آن‌ها می‌تواند جنبه‌های ذهنی روش زندگی را عیان سازد.

در پاسخ به پرسش اول تحقیق، «مؤلفه‌های ذهنی روش زندگی» شامل «سطوح عوامل معنایی» هستند، که «مؤلفه‌های آشکار روش زندگی» و «مؤلفه‌های محیط ساخته شده» از آن تأثیر می‌گیرند. «سطوح عوامل معنایی» با تأثیر بر انتظام فضایی و زمانی رویدادهای رفتاری و خصوصیات کالبدی مسکن از قبیل؛ عناصر، فواصل و جهات فضایی، محیط مسکن را با مؤلفه‌های پنهان و آشکار روش زندگی هماهنگ می‌سازند. اگرچه پاسخگوئی به عوامل معنایی سطح میانه و پایین به صورت توأمان صورت می‌گیرد، لیکن جابجایی به «عوامل معنایی سطح میانه» در اولویت و ارجحیت قرار دارد.

با توجه به اثرگذاری مؤلفه‌های پنهان و آشکار روش زندگی بر خصوصیات محیط مسکن، سازوکار تأثیر مؤلفه‌های ذهنی روش زندگی بر انتظام محیط مسکن در این تحقیق، بررسی و ارائه گردیده است. «سطوح عوامل معنایی» با «تعیین خصوصیات فضایی

References

1. Ashori, Darius. (2010). *Definitions and concepts of culture*. Tehran: Ad Publications.
2. Ashori, Darius. And others (2002). *Issues and perspectives of culture (collection of articles)*. Tehran: Ministry of Culture and Islamic Guidance Publications, Printing and Publishing Organization.
3. Bazargan, Abbas. (2010). *Introduction to Qualitative and Mixed Research Methods, Common Approaches in Behavioral Sciences*. Tehran: Didar Publishing.
4. Charmaz, Kity. (2006). *Constructing Grounded Theory, a Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London: Sage Publications
5. Chemero, Anthony. (2003). an Outline of a Theory of Affordances. *Journal of Ecological Psychology*, 15(2), 181-195.
6. Coolen, H. (2008). *The meaning of dwelling features, Conceptual and methodological issues*. Amsterdam: IOS Press.
7. Coser, Louis. (1994). *Life and Thought of Sociological Elders*. (M. Thalasi, translator) Tehran: Scientific Publications.
8. Gibson, James. (1979). *The Ecological Approach to visual Perception*. Boston: Houghton Mifflin.
9. Gifford, Robert. (2014). *Environmental Psychology Principles and Practice*. Massachusetts: Allyn and Bacon, Inc.
10. Heijs, W., Carton, M., Smeets, J., & Gemert, A. (2009). The labyrinth of life-styles. *House and the Built Environment*, 24(3), 347-356.
11. Hendry, Liu. and others. (2002). *Leisure and life-styles of young people*. (F. Kakoli Dezfuli, & M. Malanar, Translator) Tehran: Third Generation.
12. Hershberger, Robert. (1970). Architecture and meaning. *Journal of Aesthetic Education*, 4(4), 37 - 55.
13. Jansen, Sylvia. (2011). Lifestyle Method. In S. Jansen, C. Coolen, & R. Goetgeluk, *The measurement and Analysis of Housing Preference and Choice* (pp. 177-202). Dordrecht: Springer.
14. Jansen, Sylvia. Henny Coolen, C., & Ronald Goetgeluk. (Eds.). (2011). *The Measurement and Analysis of Housing Preference and Choice*. Dordrecht: Springer.
15. Lang, John. (2002). *Creation of architectural theory, the role of behavioral sciences in environmental design*. (A. Einifar, translator) Tehran: University of Tehran Press.
16. Lefebvre, Henry. (1991). *The Production of Space*. (D. Nicholson-Smith, Trans.) Oxford: Blackwell.
17. Mahdavi, Mohammad Saeed. (2008). *Religion and lifestyle (case study of participants in religious meetings)*. Tehran: Imam Sadegh University Press.
18. Mirjani, Hamid. (2010). Rational reasoning as a research method. *Soffe Journal*, 50, 35-50.
19. Norberg-Schulz, Christian. (1980) *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. New York. Rizzoli.
20. Pahlavan, changiz. (2009). *culture and civilization*. Tehran: Ney Publishing.
21. Pahlavan, changiz. (2011). *Cultural studies, speeches on culture and civilization, cultural acceptability, politics and cultural development*. Tehran: Qatreh Publishing.
22. Polanyi, Michle. (1964). *The Structure of Tacit Knowing*. Duke University.
23. Pourdihimi, Shahram. (2011). Culture and housing. *Housing and Rural Environment*, 134, 3-18.
24. Pourdihimi, Shahram. (2015). *Human landscape in a residential environment*. Tehran: Arman-shahr Publications.
25. Ranjbar, Hadi. Haghdoost, Ali Akbar. Salsali, Mahvash. Khoshdel, Alireza. Soleimani, Mohammad Ali, Bahrami Nasim. (2012). Sampling in Qualitative Research: A Guide to Getting Started. *Journal of the Army University of Medical Sciences of Iran*, 3, 250-238.
26. Rafipoor, Faramarz. (2010). *Anatomy of Society*. Tehran: Anteshar Co.
27. Rapoport, Amos. (2009). *Anthropology of housing*. (Kh. Afzalian, translator) Tehran: Profession Publications: Artist.
28. Rapoport, Amos. (1980). Cross-Cultural Aspects of Environmental Design. In I. Altman, A. Rapoport, & J. F. Wohlwill, *Human Behavior and Environment* (pp. 7-46). New York: Plenum Press.
29. Rapoport, Amos. (1990). *The Meaning of the Built Environment, a Nonverbal Communication Approach*. United States of America: The University of Arizona Press.
30. Rapoport, Amos. (1993). System of activities and system of settings. In S. kent, *Domestic Architecture and the use of space, an interdisciplinary cross-cultural study* (pp. 9-20). Cambridge: Cambridge University Press.
31. Rapoport, Amos. (2005). *Culture, Architecture, and Design*. Chicago, Illinois: Locke Science Publishing Company, Inc.
32. Rocher, Guy. (2012). *Sociology of Talcott Parsons*. (A. Nik Gohar, translator) Tehran: Ney Publishing.
33. Schultz, Christensen Nurberg. (2003). *Architecture: meaning and place*. (Nowruz Borazjani, translator) Tehran: Jan Jahan Publishing.
34. Seif, Ali Akbar. (2010). *Modern Educational Psychology, Psychology of Learning and Teaching* (Sixth Edition). Tehran: Doran Publishing.
35. Sills, David. & Robrt Merton. (1991). *International Encyclopedia of the Social Sciences (E.S.S)*. New York: Macmillan.
36. Simmel, George. (1922). *Soziologie* (2nd ed.). Munchen und Leipzig, Duncker und Hambolt.
37. Strauss, Anselm. And Corbin, Juliet. (2008). *Principles of qualitative research method, theory of procedures and methods*. (Buick Mohammadi, Translator) Tehran: Publications of the Institute

- of Humanities and Cultural Studies.
38. Timmermans, H., Molin, E., & Noortwijk, L. (1994). Housing choice processes, stated versus revealed modeling approaches. *Journal of Housing and the Built Environment*, 9(3), 215-227.
  39. Veblen, Thorstein. (1919). *The Vested Interests and the State of the Industrial Arts ("the Modern Point of View and the New Order)*. New York: B. W. Huebsch Mcmxix.

دو فصلنامه علمی
معماری و شهرسازی ایران